

освіти / В. М. Мороз, С. А. Мороз // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2015. – № 3. – С. 127–134.

9. American University. Department of Public Administration & Policy. Doctoral Program Handbook 2015–2016 [Електронний ресурс]. – 32 р. – Режим доступу : <http://www.american.edu/spa/dpap/degrees/PhD-in-Public-Administration.cfm>

10. University of Baltimore. School of Public and International Affairs. Doctor of Public Administration Program Student Handbook 2013–2014 [Електронний ресурс]. – 37 р. – Режим доступу : <http://www.ubalt.edu/cpa/graduate-programs-and-certificates/degree-programs/doctor-of-public-administration>

11. University of Georgia. Department of Public Administration and Policy. Doctor of Philosophy in Public Administration Program Guide 2014 [Електронний ресурс]. – 12 р. – Режим доступу : http://www.padp.uga.edu/degrees_programs/phd

12. North Carolina State University. School of Public and International Affairs. Public Administration Ph.D. Program Student Handbook 2013–2014 [Електронний ресурс]. – 48 р. – Режим доступу : <http://www.spia.ncsu.edu/pa/prospective-students/phd-pa.html>



УДК 659.3-027.21

Ю. В. Нестеряк, кандидат філологічних наук,
завідувач кафедри журналістики та нових медіа
Київського університету імені Бориса Грінченка

ВИЗНАЧЕННЯ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ПРІОРИТЕТІВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ

Визначено та узагальнено пріоритети державної політики України в інформаційній сфері у сучасних умовах антиукраїнської інформаційної та військової агресії, що мають бути спрямовані на інтелектуально кваліфіковане відбиття маніпуляційно-пропагандистських атак, створення в Європі та світі позитивного образу України.

Ключові слова: інформаційна політика; національний інформаційний простір; інформаційні впливи; інформаційна безпека.

The article defines and summarizes the priorities of the state policy of Ukraine in the information sector in modern terms of anti-Ukrainian information and military aggression to be directed at qualified intellectually reflection of manipulation and propaganda attacks, creating in Europe and the world a positive image of Ukraine.

Key words: information policy; national information space; information influences information security.

Постановка проблеми в загальному вигляді полягає у необхідності теоретико-методологічного аналізу ефективності державної політики України в інформаційній сфері з урахуванням реальної антиукраїнської інформаційної агресії та всебічного аналізу

© Ю. В. Нестеряк, 2015

ефективності заходів, спрямованих на відбиття маніпуляційно-пропагандистських атак, просування єдиних, правдивих проукраїнських смислів за кордон, розвінчання в Україні промосковської п'ятої колони, створення в Європі та світі справжнього, а не викривленого недругами, образу України та українця, формування у громадян України національно-патріотичних переконань, яке полягає в органічному поєднанні регіональних, всеукраїнських і загальнолюдських цінностей, створення українського національного інформаційного простору – основи національної безпеки суспільства і держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із зазначеної проблеми підтверджує, що дослідженню ефективності державної політики України в інформаційній сфері та визначенню пріоритетів державної інформаційної політики приділяють серйозну увагу відомі вітчизняні науковці, дослідники та експерти, зокрема А. Богатирьов, А. Бущенко, А. Геращенко, М. Козирєв, В. Лизанчук, О. Литвиненко, М. Ожеван, Г. Почепцов, О. Стариш, А. Чічановський, А. Юричко та багато інших.

Мета статті – визначення та узагальнення пріоритетів державної політики України в інформаційній сфері, спрямованих на вироблення української національної інформаційної політики, просування національних інтересів у вітчизняному та світовому медіа-просторах.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах, коли негативні іноземні інформаційно-психологічні впливи намагаються завдати відчутної шкоди національним інтересам України в економічній, зовнішньополітичній, військовій, внутрішньополітичній та інших сферах, визначення та узагальнення пріоритетів державної політики України в інформаційній сфері, на наше переконання, є реальним механізмом формування та впровадження цілісної державної інформаційної політики, просування національних інтересів у вітчизняному та світовому медіа-просторах.

Одним із визначальних пріоритетів державної політики України в інформаційній сфері, на наш погляд, є необхідність створення якісно нової за статусом, повноваженнями та політичною вагою державної установи з правом розробляти заходи щодо впровадження державної інформаційної політики та координувати процес їх реалізації. Тож існує нагальна необхідність у формуванні та активному функціонуванні єдиного національного регулятора в інформаційній сфері держави.

Водночас ідея створення Міністерства інформаційної політики України викликала серйозну дискусію в науковому та експертному середовищі країни. 2 грудня 2014 р. Верховна Рада України проголосувала за основу і в цілому за проект Постанови № 1008 “Про формування складу Кабінету Міністрів України”, зокрема про призначення Ю. Стеця міністром інформаційної політики України [1]. Наступного дня “Українська правда” опублікувала свій варіант положення про “Міністерство правди”, згідно з яким основні завдання новоствореного Міністерства такі: “Забезпечення формування державної політики щодо діяльності засобів масової комунікації, формування стратегії інформаційної політики держави та забезпечення її дотримання, реалізація державної політики у сферах поширення інформації, просвітницької діяльності і використання національних інформаційних ресурсів, створення умов для розвитку інформаційного суспільства, а також у сфері здійснення державного нагляду (контролю) за діяльністю засобів масової комунікації незалежно від їх підпорядкування і форми власності” [2].

Президент України на прес-конференції 29 грудня 2014 р. пояснив доцільність створення Міністерства інформаційної політики необхідністю ефективного контрпропаганди в умовах інформаційної війни. У Міністерстві інформаційної політики, за пові-

домленням новопризначеного міністра, мають діяти три департаменти, які повинні розробляти інформаційну політику, інформаційну безпеку та внутрішню комунікацію між органами влади [3].

14 січня 2015 р. Кабінет Міністрів України прийняв Постанову № 2 “Питання діяльності Міністерства інформаційної політики України”, якою утворив Міністерство інформаційної політики України (Міністерство) та затвердив Положення про міністерство [4]. Згідно з Постановою основні завдання Міністерства такі:

1) забезпечення інформаційного суверенітету України, зокрема з питань поширення суспільно важливої інформації в Україні та за її межами, а також забезпечення функціонування державних інформаційних ресурсів;

2) забезпечення здійснення реформ засобів масової інформації щодо поширення суспільно важливої інформації [4].

Серед завдань новоствореного Міністерства також зазначено організацію та забезпечення діяльності державних телерадіоорганізацій у частині закордонного мовлення з метою поширення інформації про Україну у світі. Крім того, відомство надаватиме методичну та практичну допомогу прес-службам органів виконавчої влади, а також уживатиме заходів стосовно захисту прав громадян на вільне збирання, зберігання, використання і поширення інформації, зокрема на тимчасово окупованих територіях та в районі АТО, відповідно до покладених на нього завдань.

Ще одним ініціатором створення Міністерства був народний депутат України А. Геращенко, радник міністра внутрішніх справ України [5]. За його словами, Міністерство має захищати інформаційний простір від російської пропаганди, вести інформаційну війну на території інших держав та координувати діяльність приватних ЗМІ з донесення інформації до окупованих територій. “Нам потрібен голос України, нам потрібен орган, який координуватиме інформаційну політику за кордоном. Ми зможемо поставити лінію передатчиків уздовж цілої лінії фронту та запропонуємо українським ЗМІ вести мовлення, використовуючи їх, можливо, навіть безкоштовно. Треба буде виділяти кошти на створення контенту на тендерних умовах. Наприклад, передача “Новини Криму”, – зазначив А. Геращенко [5]. За його словами, в умовах фактичної війни треба вести її також в інформаційному просторі й робити це без державної координації неможливо.

Проте формування Міністерства викликало гостру критику у Верховній Раді України, зокрема народних депутатів України – екс-журналістів М. Найєма, С. Лещенка та Д. Добродомова. Занепокоєння створенням в Україні державного органу з контролю інформації висловили представниця ОБСЄ з питань свободи медіа Д. Міятович, Міжнародна і Європейська федерації журналістів, Комітет захисту журналістів, “Репортери без кордонів”. Проти створення так званого “міністерства правди” виступили рух “Стоп цензури!”, Незалежна медіапрофспілка України, журналісти й експерти-міжнародники [3].

Жодне міністерство в Україні не викликало таку масу протестів з боку регіональних мас-медіа та журналістів, зокрема в Чернівцях, Харкові, Сумах, Запоріжжі, Миколаєві, Кіровограді. Серед головних причин, на думку експертів:

– попередньо не було обговорено з громадськістю ні доцільність створення Міністерства, ні принципи та основи, на яких воно має створюватися та діяти, до того ж досі немає офіційного тексту нормативно-правового акта – бази, на якій воно функціонуватиме;

– пересторога журналістів, що поява такого відомства може стати завуальованим запровадженням цензури, а як наслідок – централізація ЗМІ, зосередження четвертої гілки влади на одній особі;

– зростання чиновницького апарату, контролю та нагляду за журналістами [6].

Зокрема, керівники та журналісти дніпропетровських ЗМК підозрюють: нове Міністерство може взяти на себе функції цензури [7]. Медійники пропонують “називати речі своїми іменами” і найменувати новостворене відомство “Міністерством пропаганди” або “Міністерством впливу на інформацію”.

На думку медіаексперта, головного редактора “Популярної газети” А. Богатирьова, створення нового Міністерства недоцільне передусім з фінансового погляду. “Це говорить про те, що люди, які розпоряджаються владою, не зовсім розуміють пріоритетів розвитку держави і громадянського суспільства. Коли в бюджеті дуже велика діра, створення ще одного Міністерства виглядає дивно. Потрібно думати про те, як скорочувати кількість існуючих відомств, наприклад Міністерства культури, яке виконує дивні й незрозумілі функції. Замість того, щоб скасувати Мінкульт, у нас створюється “Мінкум”, – вважає А. Богатирьов [7].

Водночас львівський науковець В. Лизанчук переконаний, що в сучасних умовах антиукраїнської інформаційної та військової агресії потрібна інституція, діяльність якої була б спрямована на вироблення української національної інформаційної політики, інтелектуально кваліфіковане відбиття маніпуляційно-пропагандистських атак, просування єдиних, правдивих проукраїнських смислів за кордон, розвінчання в Україні промосковської п’ятої колони, створення в Європі та світі справжнього, а не викривленого недругами, образу України та українця, формування у громадян України національно-патріотичних переконань, яке полягає в органічному поєднанні регіональних, всеукраїнських і загальнолюдських цінностей, створення українського національного інформаційного простору – основи національної безпеки суспільства і держави [8].

Якщо ці проблеми буде кваліфіковано розв’язувати Міністерство у справах інформаційної політики, то журналістська братія покликана на засадах українського центрризму всебічно підтримувати його діяльність.

Таку ж позицію займає голова Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення Ю. Артеменко. Нове Міністерство, на його думку, має координувати інформаційну політику в державі, боротися проти інформаційної агресії та керувати закордонним мовленням, а Національна рада вже розробила концепцію створення єдиного державного мовника на закордон із річним бюджетом п’ять мільйонів доларів [9].

На думку члена комітету з питань свободи слова та інформаційної політики Верховної Ради України Юрія Павленка, в положенні про Міністерство є “грубі порушення Конституції та чинного законодавства України і загалом елементарної нормативної практики” [10].

Про це ж ідеться у заяві правозахисників Української Гельсінської спілки з прав людини М. Козирева та А. Буценка, які вважають, що “ганебне рішення про створення Міністерства інформаційної політики і призначення міністра інформаційної політики, що було ухвалене в кулуарний спосіб, має бути скасоване, й одна з основних свобод людини – свобода слова, право кожного вільно поширювати інформацію та ідеї без втручання держави – мають бути посилені, а не поставлені під реальну загрозу їх порушення” [11].

На наше переконання, призначення міністра інформаційної політики і створення Міністерства інформаційної політики України без публічного обговорення та проведення належних наукових і фахових експертиз у будь-якому випадку ставить під сумнів прозорість реалізації державної інформаційної політики в країні. Отже, дає підстави експертам і науковцям застерігати про можливість застосування з боку відомства, що

Механізми державного управління

офіційно формує та здійснює інформаційну політику, певних каральних санкцій і примусу до виконання незрозумілої широкій громадськості стратегії.

Заяви ж новопризначеного міністра про те, що Міністерство створено на час військової агресії, а за умови стабілізації ситуації можлива ліквідація відомства, взагалі ставить під сумнів доцільність його формування. Розв'язання ситуації, що склалася, на нашу думку, полягає у необхідності публічних фахових та наукових експертиз як загальної стратегії діяльності Міністерства, так і конкретних протидій інформаційній агресії.

Водночас новостворене Міністерство інформаційної політики України за певних законодавчих доопрацювань та застережень, на нашу думку, могло б стати єдиним національним регулятором вітчизняних засобів масової комунікації всіх форм власності: телерадіокомпаній, друкованих ЗМІ, Інтернет-видань та нових “конвергентних” ЗМІ, що активно формуються в Україні.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Теоретико-методологічний аналіз ефективності державної політики України в інформаційній сфері дозволяє визначити й узагальнити пріоритети, спрямовані на вироблення української національної інформаційної політики, просування національних інтересів у вітчизняному та світовому медіа-просторах. Серед таких пріоритетів, на наше переконання слід використати такі:

- розробка та впровадження сучасних адекватних методів і засобів захисту національного інформаційного простору від негативних іноземних інформаційних впливів;
- створення якісного національного інформаційного продукту з метою витіснення іноземного інформаційного продукту, який створює передумови для виникнення загроз національній інформаційній безпеці нашої держави; наповнення світового інформаційного простору позитивною інформацією про Україну;
- запровадження суспільного мовлення для задоволення інформаційних потреб суспільства, залучення громадян до обговорення та вирішення найважливіших соціально-політичних питань, сприяння формуванню громадянського суспільства;
- створення якісно нової за статусом, повноваженнями та політичною вагою державної установи з правом розробляти заходи щодо впровадження державної інформаційної політики та координувати процес їх реалізації;
- перегляд засад формування, впровадження та модернізації системи забезпечення інформаційної безпеки держави.

Отже, темою подальших досліджень у розглянутій сфері може стати аналіз інформаційних загроз і вироблення адекватних заходів протидії їм, визначення основних критеріїв захисту вітчизняних інформаційних систем і формування державної політики інформаційної безпеки.

Формування та реалізація державної політики у сфері інформаційної безпеки України потребує визначення критеріїв оцінки інформаційної безпеки, виокремлення й дослідження техніко-технологічного та гуманітарного вимірів забезпечення інформаційної безпеки, аналізу міжнародних методів протидії інформаційно-психологічній агресії та інформаційній війні.

Список використаних джерел:

1. Про формування складу Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс] : проект Постанови від 02.12.2014 р. № 1008. – Режим доступу : http://www.w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52614

2. Положення про “Міністерство правди”. Повний текст [Електронний ресурс] // Українська правда. – Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/articles/2014/12/3/7046325>
3. Кабмін створив Міністерство інформаційної політики [Електронний ресурс] // Телекритика. – Режим доступу : <http://www.telekritika.ua/pravo/2015-01-14/102514>
4. Питання діяльності Міністерства інформаційної політики України [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України; Постанова, Положення від 14.01.2015 № 2. – Режим доступу : <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2-2015-%D0%BF>
5. Чим займатиметься Міністерство інформаційної політики? / Радіо Свобода [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.radiosvoboda.org/content/article/26721932.html>
6. В Україні створено Міністерство інформаційної політики [Електронний ресурс] // Права Людини в Україні. Інформаційний портал Харківської правозахисної групи. – Режим доступу : <http://www.khpg.org/index.php?id=1419934467>
7. Міністерство інформаційної політики – “великий державний темник”? [Електронний ресурс] // Радіо Свобода. – Режим доступу : <http://www.radiosvoboda.org/content/article/26726492.html>
8. Лизанчук В. Чи потрібне Міністерство у справах інформаційної політики? [Електронний ресурс] / Василь Лизанчук // Львівська газета. – Режим доступу : <http://www.gazeta.lviv.ua/politic/2014/12/16/37494>
9. Червоненко В. Навіщо Україні Міністерство інформації [Електронний ресурс] Віталій Червоненко // BBC Україна. – Режим доступу : http://www.bbc.co.uk/ukrainian/politics/2014/12/141201_ministry_of_information_v
10. Міністр інформаційної політики Юрій Стець готовий подати у відставку [Електронний ресурс] // Сегодня.ua. – Режим доступу : <http://www.ukr.segodnya.ua/ukraine/ministr-informacionnoy-politiki-yuriy-stec-gotov-podat-v-otstavku-576347.html>
11. Козирев М. Правозахисники: створення Міністерства інформаційної політики офіційно запроваджує цензуру [Електронний ресурс] / Микола Козирев, Аркадій Бущенко // Українська Гельсінська спілка з прав людини. – Режим доступу : <http://www.helsinki.org.ua/index.php?id=1417727617>